

Oikeustapauskokoelma

TIIVISTELMÄ – LAUSUNTO 3/15

SEUT 218 artiklan 11 kohdan nojalla annettu lausunto

SEUT 218 artiklan 11 kohdan nojalla annettu lausunto – Marrakeshin sopimus julkaistujen teosten saatavuuden helpottamisesta sokeiden, heikkonäköisten tai muulla tavoin lukemisesteisten hyväksi – SEUT 3 artikla – Euroopan unionin yksinomainen ulkoinen toimivalta – SEUT 207 artikla – Yhteinen kauppapolitiikka – Teollis- ja tekijänoikeuksien kaupalliset näkökohdat – Kansainvälinen sopimus, joka voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta – Direktiivi 2001/29/EY – 5 artiklan 3 kohdan b alakohta ja 4 kohta – Poikkeukset ja rajoitukset vammaisten henkilöiden hyväksi

Tiivistelmä – Unionin tuomioistuimen lausunto (suuri jaosto) 14.2.2017

1. *Yhteinen kauppapolitiikka – Kansainväliset sopimukset – Sopimusten tekeminen – Unionin toimivalta – Ulottuvuus – Marrakeshin sopimus julkaistujen teosten saatavuuden helpottamisesta heikkonäköisten hyväksi – Ulkopuolelle jääminen*

(SEUT 3 artiklan 1 kohdan e alakohta ja SEUT 207 artikla)

2. *Kansainväliset sopimukset – Sopimusten tekeminen – Unionin toimivalta – Marrakeshin sopimus julkaistujen teosten saatavuuden helpottamisesta heikkonäköisten hyväksi – Toimivallan yksinomaisuus – Peruste – Direktiivissä 2001/29 säädettyihin sääntöihin kohdistuva vaikutus*

(SEUT 3 artiklan 2 kohta; Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29 johdanto-osan seitsemäs perustelukappale, 5 artiklan 3 kohdan b alakohta ja 4 kohta)

3. *Kansainväliset sopimukset – Sopimusten tekeminen – Unionin toimivalta – Peruste – Unionin yhteisiin sääntöihin kohdistuva vaikutus – Arviointiperusteet*

(SEUT 3 artiklan 2 kohta)

1. Julkaistujen teosten saatavuuden helpottamisesta sokeiden, heikkonäköisten tai muulla tavoin lukemisesteisten hyväksi koskevan Marrakeshin sopimuksen tekeminen ei kuulu SEUT 207 artiklassa määritellyn kauppapolitiikan alaan. Näin ollen unionilla ei ole SEUT 3 artiklan 1 kohdan e alakohdan nojalla yksinomaista toimivaltaa tehdä tätä sopimusta.

Marrakeshin sopimuksen olennaisena tavoitteena on parantaa edunsaajien tilannetta helpottamalla julkaistujen teosten saatavuutta edunsaajien hyväksi eri tavoin, joihin kuuluu esteettömässä muodossa olevien jäljennösten levittämisen helpottaminen. Sopimuksen sisällöstä on tämän jälkeen todettava, että sopimuksessa täsmennetään, että sopimuspuolten on käytettävä kahta erillistä ja toisiaan täydentävää välinettä sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Sopimuksen 4 artiklan 1 kohdassa määrätään ensiksikin, että sopimuspuolet säätävät rajoituksesta tai poikkeuksesta, jota sovelletaan kappaleenvalmistamisoikeuteen, levitysoikeuteen ja yleisön saataville saattamista koskevaan oikeuteen,

jotta voidaan helpottaa teosten esteettömässä muodossa olevien jäljennösten saatavuutta edunsaajien hyväksi. Toiseksi Marrakeshin sopimuksen 5 ja 6 artiklassa määrätään tietyistä velvoitteista, jotka koskevat esteettömässä muodossa olevien jäljennösten vaihtoa yli kansallisten rajojen.

Siltä osin kuin ensiksi on kyse kappaleenvalmistamisoikeuteen, levitysoikeuteen ja yleisön saataville saattamista koskevaan oikeuteen sovellettavien poikkeusten yhdenmukaistamisesta, sopimuksen johdanto-osan 12 perustelukappaleessa todetaan nimenomaisesti, että tämä yhdenmukaistaminen toteutetaan, jotta voidaan helpottaa edunsaajien mahdollisuuksia saada ja käyttää teoksia. Marrakeshin sopimuksen 4 artikla ei myöskään takaa sellaista kansallisten lainsäädäntöjen lähentämistä, jolla voidaan helpottaa huomattavasti kansainvälistä kauppaa, koska sopimuspuolilla on tämän artiklan täytäntöönpanossa laaja harkintavaltta ja koska sopimuksen 12 artiklasta ilmenee, että sopimuksen tavoitteena tai vaikutuksena ei ole kieltää sopimuspuolia ottamasta kansallisessa lainsäädännössään käyttöön vammaisten hyväksi sovellettavia muita kuin tässä sopimuksessa määrättyjä poikkeuksia ja rajoituksia. Lisäksi väite, jonka mukaan teollis- ja tekijänoikeutta koskevista säännöistä vain moraalisia oikeuksia koskevat säännöt eivät kuulu SEUT 207 artiklassa tarkoitettuun teollis- ja tekijänoikeuksien kaupallisten näkökohtien alaan, ei voi menestyä, koska se johtaa yhteisen kauppapolitiikan alan liialliseen laajentamiseen liittämällä tähän politiikkaan sääntöjä, joilla ei ole erityistä yhteyttä kansainväliseen kaupalliseen vaihdantaan. Näissä olosuhteissa ei voida katsoa, että Marrakeshin sopimuksen säännöillä, jotka koskevat sellaisen poikkeuksen tai rajoituksen käyttöön ottamista, jota sovelletaan kappaleenvalmistamisoikeuteen, levitysoikeuteen ja yleisön saataville saattamista koskevaan oikeuteen, olisi sellainen erityinen yhteys kansainväliseen vaihdantaan, joka merkitsisi, että ne koskevat SEUT 207 artiklassa tarkoitettuja teollis- ja tekijänoikeuksien kaupallisia näkökohtia.

Toiseksi Marrakeshin sopimuksen säännöistä, jotka koskevat esteettömässä muodossa olevien jäljennösten vientiä ja tuontia, on todettava, että nämä säännöt epäilyksettä koskevat tällaisten jäljennösten kansainvälistä vaihdantaa. Tällaisten sääntöjen tavoite on kuitenkin otettava huomioon arvioitaessa niiden yhteyttä yhteiseen kauppapolitiikkaan. On katsottava, että tämän sopimuksen 5, 6 ja 9 artiklan tarkoitus ei erityisesti ole esteettömässä muodossa olevien jäljennösten kansainvälisen kaupan edistäminen, helpottaminen tai sääntelemisen vaan edunsaajien tilanteen parantaminen helpottamalla muiden sopimuspuolten alueella valmistettujen esteettömässä muodossa olevien jäljennösten saatavuutta näiden henkilöiden hyväksi. Näissä olosuhteissa esteettömässä muodossa olevien jäljennösten kansallisten rajojen yli tapahtuvan vaihdannan helpottaminen näyttää pikemminkin keinolta sopimuksen ei-kaupallisen tavoitteen toteuttamiseksi kuin sopimukselle sinällään asetetulta tavoitteelta. Lisäksi Marrakeshin sopimuksessa tarkoitettua vaihdantaa ei sen ominaispiirteiden vuoksi voida rinnastaa kaupallisiin tarkoituksiin suoritettavaan kansainväliseen vaihdantaan.

Näissä olosuhteissa pelkästään se, että Marrakeshin sopimuksella käyttöön otettua järjestelmää voidaan mahdollisesti soveltaa teoksiin, joita hyödynnetään tai voidaan hyödyntää kaupallisesti, ja että järjestelmä voisi mahdollisesti vaikuttaa välillisesti tällaisten teosten kansainväliseen vaihdantaan, ei merkitse, että se kuuluu yhteisen kauppapolitiikan alaan.

(ks. 70–73, 83–91, 100 ja 101 kohta)

2. SEUT 3 artiklan 2 kohdan mukaan unionilla on yksinomainen toimivalta tehdä kansainvälinen sopimus, kun sopimuksen tekemisestä on säädetty lainsäätämisyksessä hyväksytyssä unionin säädöksessä tai kun tämä on välttämätöntä, jotta unioni voi käyttää sisäistä toimivaltaansa, tai siltä osin kuin se voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta. Riski siitä, että jäsenvaltioiden tekemillä kansainvälisillä sitoumuksilla vaikutetaan haitallisesti unionin yhteisiin sääntöihin tai muutetaan kyseisten sääntöjen ulottuvuutta, millä voidaan perustella unionin yksinomainen ulkoinen toimivalta, on olemassa silloin, kun kyseiset sitoumukset kuuluvat näiden sääntöjen soveltamisalaan. Tällaista riskiä koskevan toteutuksen edellytyksenä ei ole se, että kansainvälisten sitoumusten kattama ala ja unionin säännösten kattama ala ovat täysin yhdenmukaiset.

Erityisesti tällaiset kansainväliset sitoumukset voivat vaikuttaa unionin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta silloin, kun kyseiset sitoumukset kuuluvat alaan, jonka unionin säännöt jo suurelta osin kattavat

Julkaistujen teosten saatavuuden helpottamisesta sokeiden, heikkonäköisten tai muulla tavoin lukemisesteisten hyväksi koskevan Marrakeshin sopimuksen tekeminen kuuluu unionin yksinomaiseen toimivaltaan, koska kaikki siinä säädetyt velvoitteet kuuluvat alaan, jonka unionin yhteiset säännöt jo suurelta osin kattavat, ja koska tämän sopimuksen tekeminen voi vaikuttaa näihin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta. Marrakeshin sopimuksessa määrätty poikkeus tai rajoitus, jota sovelletaan kappaleen valmistamisoikeuteen ja yleisölle välittämistä koskevaan oikeuteen, on toteutettava tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa annetulla direktiivillä 2001/29 yhdenmukaistetulla alalla. Sama koskee tällä sopimuksella määrättyjä vienti- ja tuontijärjestelmiä siltä osin kuin niiden tarkoituksena lopulta on sallia oikeudenhaltijan lupaa hankkimatta sopimuspuolen alueella esteettömässä muodossa olevien jäljennösten, jotka on julkaistu toisen sopimuspuolen alueella, yleisölle välittäminen tai levitys.

Koska jäsenvaltiot eivät voi tehdä unionin toimielinjärjestelmän ulkopuolella kansainvälisiä sitoumuksia alalla, jonka unionin yhteiset säännöt jo suurelta osin kattavat, ja näin on, vaikka ei olisi olemassa mahdollista ristiriitaa näiden sitoumusten ja näiden sääntöjen välillä, se, että Marrakeshin sopimuksen 11 artiklassa määrätään direktiivin 2001/29 5 artiklan 5 kohdassa säädettyä velvoitetta vastaavasta velvoitteesta tai että kyseisen sopimuksen 4–6 artiklassa ilmaistut edellytykset eivät sinällään ole yhteensoveltumattomia direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan b alakohtaan ja 4 kohtaan sisältyvien edellytysten kanssa, ei missään tapauksessa voi olla ratkaisevaa.

Lisäksi vaikka on niin, kuten direktiivin 2001/29 otsikosta ja sen johdanto-osan seitsemännestä perustelukappaleesta käy ilmi, että unionin lainsäätäjä on yhdenmukaistanut tekijänoikeuden ja lähioikeudet vain osittain, tämä seikka ei sinällään voi olla ratkaiseva. Kansainvälinen sopimus, joka kattaa alan, joka on täysimääräisesti yhdenmukaistettu, voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta, mutta on kuitenkin niin, että kyse on vain yhdestä niistä tilanteista, joissa SEUT 3 artiklan 2 kohdan viimeiseen lauseeseen sisältyvä edellytys täyttyy. Samoin on niin, että vaikka jäsenvaltioilla on laaja harkintavalta niiden käyttäessä oikeuttaan säätää poikkeuksesta tai rajoituksesta vammaisten henkilöiden hyväksi, tämä harkintavalta perustuu unionin lainsäätäjän päätökseen tällaisen oikeuden myöntämisestä jäsenvaltioille sellaisen direktiivillä 2001/29 käyttöön otetun yhdenmukaistetun oikeudellisen kehyksen puitteissa, jolla taataan korkeatasoinen ja yhtenäinen suoja oikeuksille, jotka koskevat kappaleiden valmistamista teoksista, niiden yleisölle välittämistä ja niiden levitystä. Tässä yhteydessä direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan b alakohdassa ja 4 kohdassa ei vahvisteta tekijänoikeuden ja lähioikeuksien suojan vähimmäistasoa, kun niissä ei puututa jäsenvaltioiden toimivaltaan säätää näiden oikeuksien laajemmasta suojasta, vaan niissä otetaan käyttöön unionin lainsäätäjän yhdenmukaistamia oikeuksia koskeva poikkeus, kun niissä annetaan jäsenvaltioiden tietyin edellytyksin säätää näitä oikeuksia koskevasta poikkeuksesta tai rajoituksesta. Lisäksi kyseessä on oikeus, jota rajaavat voimakkaasti unionin oikeudesta johtuvat vaatimukset.

(ks. 102, 105–107, 112–115, 117–119, 121, 126, 129 ja 130 kohta)

3. Ks. lausunnon teksti.

(ks. 108 kohta)